

miljötidningen

ÅRETS NUMMER 2026 || TIDSKRIFT FÖR MILJÖ OCH SAMHÄLLE

Demokratin – den stora valfrågan.

”Att utöva demokrati är alltså en av de viktigaste sakerna vi kan göra, både för miljön och för världsfreden!”

Filmtips:
STREJKARNA

” Men räcker det verkligen att rösta för att bevara demokratin i en tid när de största företagen får allt mer politisk makt samtidigt som utrymmet för civilsamhället krymper allt snabbare?

”

Välkommen till årets nummer!

Hej kära läsare!

Vi lever i en tid då den nuvarande svenska regeringen drar ned stöd till civilsamhället och kultur, beslutar om hur även barn ska kunna dömas till fängelse, utvisar personer som inte är "tillräckligt" svenska trots att de byggt upp ett helt liv i Sverige, begränsar bidrag till arbetssökande, stänger sjukhus, höjer högkostnadsskyddet för läkemedel, tar beslut efter beslut som bidrar till alltmer ökade utsläpp som skadar vår jord.

Men vi på Miljötidningen vill lyfta att vi också lever i en tid då många människor engagerar sig för miljö, solidaritet och ett mer demokratiskt samhälle genom initiativ såsom: klimatrörelsens valstuga, folkfest för fred och klimat, KlimatHoppMötet, flertalet stora klimatdemonstrationer på flera orter inför valet, KlimatSmartFestivalen samt valstafetten för demokrati, miljö och rättvisa.

Framförallt lever vi i en tid då det nalkas riksdagsval i vårt land, med möjlighet till förändring. Tack för att även du som läser är en vän av jorden och oss alla som delar denna planet. Tack för att även du ser behovet av förändring och omställning. Tillsammans står vi starkare.

Hälsningar från *Redaktionen*

Linn Karpsten Klangevik

Här är årets ideella redaktion!

Abigail Hartshorn

Karin Eriksson

Rebecka Persson

Tilda Moberg

Elisabeth Holm

Linn Karpsten
Klangevik

Edwin Fondén

Tineska Carleson
Magalhães

VAR VI HÅLLER HUS

jordensvanner.se

info@jordensvanner.se

[@jordensvanner](https://www.instagram.com/jordensvanner)

[jordensvanner](https://www.facebook.com/jordensvanner)

miljötidningen

Jordens Vänner är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell förening som arbetar för miljö och solidaritet – lokalt, nationellt och internationellt. Jordens Vänner är den svenska grenen av Friends of the Earth International, världens största miljöorganisation på gräsrotsnivå med över två miljoner medlemmar. Föreningen värnar om demokrati, folkrörelsearbete och kulturell mångfald.

Ansvarig utgivare: P-O Larsson, **Omslagsbild:** Rebecka Persson,

Adress: Sankt Pauligatan 1, 416 60 Göteborg, **Telefon:** 031-12 18 08, **Epost:** info@jordensvanner.se

Demokratin - den viktigaste valfrågan

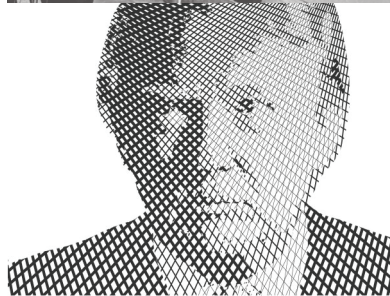
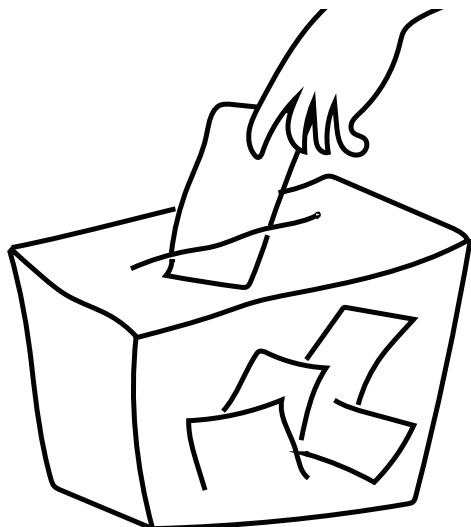
I år går Sverige till val. Det är en av demokratis viktigaste ritualer då var och en ska få möjlighet att fritt lägga sin röst. Samtidigt växer auktoritära krafter i styrka och många avser rösta på partier som syftar till att göra ingrepp på demokratis grunder. Redan under nuvarande regering har stödet till civilsamhället kraftigt reducerats och den personliga integriteten inskränkts genom legalisering av myndigheters digitala övervakning. Jordens vänner har sagt det förut och säger det igen; demokratin är hotad. Vi har därför valt att i detta nummer fokusera på just demokrati.

"Att utöva demokrati är alltså en av de viktigaste sakerna vi kan göra, både för miljön och för världsfreden!"

I oroliga tider blir demokratin svårare att upprätthålla. Genom att peka på yttre säkerhetshot blir människor mer benägna att acceptera förslag som nedmonterar demokratin, enligt sociologen Colin Crouch. Det kan förklara hur den sittande regeringen har kunnat genomföra omfattande neddragningar i stödet till civilsamhället till förmån för militär upprustning. Samtidigt är demokratin vårt absolut bästa försvar mot de samhällsutmaningar som vi står inför, både när det gäller krig och klimatförändringar. Enligt V-Dem Institute vid Göteborgs Universitet är det väl belagt att mer demokrati också leder till mer fred i världen. Demokratiska stater är också långt mer villiga att engagera sig för en omställning till ett hållbart samhälle. Bland annat sker detta genom att aktivister i en demokrati får rätt förutsättningar för att kunna driva på utsläppsminskningarna. Att utöva demokrati är alltså en av de viktigaste sakerna vi kan göra, både för miljön och för världsfreden!

Hur gör vi då för att utöva demokrati? Denna tidning är ett exempel. Genom sin spridning av information och åsikter är den del av den praktik vi brukar kalla yttrandefriheten. Trots att vi står utan finansiering sedan regeringen valde att dra in informations- och kommunikationsbidraget så har föreningen ännu en gång lyckats sätta ihop ett nummer av Miljötidningen. Du som läsare är en viktig del av att göra tidningen. Genom att ta del av andra människors åsikter och initiativ lägger du själva grunden för en levande demokrati. Dessutom kommer du i det här numret få möta en rad inspirerande exempel på hur du kan debattera vidare, höja din röst och stå upp för en rättvis värld.

Författare: Edvin Fondén

Även diktatorer och antidemokrater säger sig ofta vara för demokrati.

Vad betyder egentligen demokrati?

Demokrati står för att styret i ett land utgår från folket som bor där. Vissa tycker det räcker med att det är möjligt att rösta på ett parti med regelbundna mellanrum och att ingen fuskar med rösträkningen. Andra tycker det är omöjligt att se det som en demokrati om det inte finns en faktisk möjlighet för människor att tillägna sig information, organisera sig och vara en del av debatten på lika villkor. Här brukar tillgången till utbildning lyftas som en central del för att skapa en verklig demokrati. Sverige anses vara en liberal demokrati. Enligt V-Dem Institute vid Göteborgs Universitet kännetecknas en sådan av:

- Fria och jämställda val
- Rättssäkerhet
- Tro, yttrande och tryckfrihet
- Föreningsfrihet
- Maktindelning (t.ex. mellan riksdag och regering)

Även om långt ifrån alla länder lever upp till detta säger sig ledare för de flesta av världens stormakter vara för demokrati. Kinas ledare Xi Jinping menar att han verkar för ett demokratiskt statsskick även om endast ett parti tillåts i landet. Donald Trump hävdar också att han vill skydda demokratin, samtidigt som både yttrandefriheten och rättssäkerheten har sjunkit till rekordlåga nivåer under hans styre. Demokrati tycks vara ett av de där fina orden som det går inflation i, som likt "hållbar utveckling" betyder mindre och mindre desto fler som använder det.

Författare: Edvin Fondén

Hemliga affärer med stor påverkan på demokratisk insyn och svensk säkerhetspolitik.

VAD SYSSLAR REGERINGEN MED BAKOM VÅR RYGG?

När många länder börjat inse nödvändigheten av att minska beroendet av USA och amerikanska bolag går Sverige i motsatt riktning. Genom hemliga kontakter med ökända mjukvaruföretaget Palantir och anslutning till USA-initierade Pax Silica fortsätter Sverige att binda upp sig till USA efter NATO-inträde och DCA-avtal.

Pax Silica

Den 17 mars i år undertecknade utrikesminister Maria Malmer Stenegård en deklaration som lanserats av USA och som kallas Pax Silica. Att förstå vad Sverige förbinder sig till genom denna deklaration är inte helt lätt då information och debatt inför undertecknandet knappast förekommit.

Så här beskrivs Pax Silica på USA-regeringens officiella webbsida.

*"Pax Silica is the Department of State's flagship effort on AI and supply chain security, advancing new economic security consensus among allies and trusted partners. If the 20th century ran on oil and steel, the 21st century runs on compute and the minerals that feed it. This historic declaration hails a **new economic security consensus** ensuring aligned partners build the AI ecosystem of tomorrow—from energy and critical minerals to high-end manufacturing and models."*

Sveriges utrikesdepartement skriver i ett pressmeddelande den 17 mars:

*"Pax Silica innebär ett närmare samarbete mellan länder som har kompletterande resurser och förmågor. Det handlar exempelvis om konnektivitet, kritiska mineral, halvledare och energi, vilka är avgörande för fortsatt utveckling av bland annat AI-teknik och säker digital infrastruktur. Genom initiativet kan **kapital och investeringar mobiliseras** för att stärka den industriella kapaciteten och säkra leveranskedjor med likasinnade länder."*

Till de "likasinnade" länderna hör Israel och Förenade Arabemiraten som är bland de 14 länder som i skrivande stund (1/5) har undertecknat Pax Silica. Sverige var första EU-landet, men därefter har även Finland anslutit sig.

Reaktioner på Sveriges undertecknande av deklarationen har mött kritik från olika håll vilket SvD Näringsliv berättat om. Ett antal IT-företagare har skrivit ett öppet brev till regeringen, där de varnar för ökat beroende av USA och undrar varför beslutet fattats utan debatt. Flera oppositionspolitiker kritiserar också beslutet och betonar det märkliga i att Sverige agerar innan frågan diskuterats färdigt i EU.

Avtalet heter Pax Silica, själva namnet tyder på att det i hög grad handlar om mineraler. Sverige är ett av de länder i Europa som har en god tillgång till sällsynta jordartsmetaller, som är viktiga för framställning av elektroniska produkter och inte minst för vapenutveckling. Vilken roll dessa skulle kunna spela i USA:s konkurrens med Kina lyfts fram i Dagens Industris podd "Den nya ekonomin". I press som riktar sig mot affärsvärlden diskuteras Pax Silica mer öppet än i tidningar som vänder sig till en bredare allmänhet. En sökning på Pax Silica skrivande datum (1/5) ger 0 träffar hos DN, Aftonbladet, Expressen, Göteborgs-Posten, SVT och SR. En analys från vänster ges av Mats Alexanderson i Clarté under rubriken "Pax Silica – ett nytt kallt krig".

Den person som utarbetat Pax Silica, statssekreteraren Jacob Helberg, beskrivs av tidningen Le Monde som Trumps direktlänk till Frankrikes ytterhöger och har tidigare varit rådgivare åt Palantirs VD Axel Karp.

Författare: Elisabeth Holm

Vänd blad för mer på temat

"Världens ondaste företag"

Palantir

Palantir är ett amerikanskt mjukvaruföretag som grundades för 20 år sedan. Det tillhandahåller plattformar som kan samla och in och med hjälp av AI analysera stora mängder av data från olika databaser. Palantir samarbetar med NATO och CIA och amerikanska immigrationsmyndigheten ICE. Företaget är en nyckelspelare i USA:s militära strategi. Företrädare för Palantir är öppna med sitt stöd till Israel och företaget pekas ut som medskyldigt till folkmordet i Gaza i en rapport av FN-rapportören Francesca Albanese. Dessa uppgifter framgår av en grundlig granskning av företaget som Dagens ETC genomfört och som också visar att Palantirs produkter används av polis och militär i vårt land. Exakta uppgifter om hur mycket Palantir används i Sverige är svårt att veta då uppgifterna är hemligstämplade. I juni förra året hade Ulf Kristersson ett hemligt möte med företagets grundare Peter Thiel och dess VD Axel Karp. När Svenska Dagbladet begär ut protokoll från mötet är det mesta maskat.

Företaget har fått kritik för att det är omöjligt att veta hur data-behandlingen går till, och att det därför inte går att veta vilka som kan få tillgång till data och inte heller på vad myndigheter som använder mjukvaran grundar sina beslut. Detta anses av många som speciellt problematiskt då Peter Thiel, gjort sig känd som förespråkare av antidemokratiska idéer. Han har ifrågasatt om demokrati och frihet går att förena och har framställt Greta Thunberg som "antikrist". Thiel är, liksom andra tech-miljardärer, stark anhängare av Trump-administrationen. Företagets representanter är öppna med att de tar ställning för "Väst". Om detta berättas i Konflikt i Sveriges Radio P1. Palantir har kunder i ett stort antal länder, ofta inom polis, militärmakt och underrättelsetjänst. I flera europeiska länder har dessa samarbeten börjat ifrågasättas, som i Danmark, Tyskland och Storbritannien. "Världens ondaste företag" har Palantir kallats av tyska tidningen Der Spiegel. I Schweiz har politikerna sagt nej till Palantir på grund av säkerhetsrisker.

Författare: Elisabeth Holm

Ökad övervakning hotar demokratin – samtidigt finns ett starkt folkligt stöd bakom utvecklingen

De senaste åren har en rad olika lagar ökat möjligheten för myndigheter att använda sig av digital övervakning. Exempel på teknik som används idag är bland annat ansiktigenkänning och hemlig dataavläsning av privata mobiltelefoner. Samtidigt ökar AI-baserade lösningar ständigt effektiviteten och att urskilja misstänkta avvikelser sker alltmer automatiskt.

Sammantaget menar forskare från Göteborgs Universitet att detta riskerar att utgöra ett hot mot demokratin eftersom övervakningen innebär en inskränkning i den personliga in-

tegriteten. Samtidigt visar studien att det finns ett brett stöd hos befolkningen för att brottsbekämpande myndigheter ska intensifiera sin digitala övervakning. Artikeln i sin helhet finns att läsa gratis på Göteborgs Universitets hemsida. Du hittar den genom att söka på titeln: Hur mycket övervakning tål det demokratiska samhället?

Författare: Edvin Fondén

De flesta är nöjda med demokratin

Enligt SOM-institutet vid Göteborgs Universitet är svenskarna generellt sett nöjda med hur demokratin fungerar. Under 2024 uppgav omkring 70% att de har förtroende för det politiska systemet, en siffra som varit stabil under de senaste åren.

Endast en tiondel deltar i demonstra- tioner

Färre än var tionde person har deltagit i en demonstration under det senaste året. Siffran har legat på förhållandevis stadig nivå de senaste 25 åren. Detta enligt forskning från SOM-institutet vid Göteborgs Universitet.

USA räknas inte längre som en full demokrati

Enligt årsrapporten från V-dem institute vid Göteborgs Universitet så kan USA inte längre klassas som en fullt demokratisk stat. Under de senaste åren har Trumps styre lett till en snabb och intensiv koncentration av makten till en lojal kärna runt själva presidenten. Det har skett allvarliga inskränkningar av kongressens och domstolarnas makt samtidigt som mänskliga rättigheter inte längre respekteras.

Författare: *Edwin Fondén*

Paraplyet blev en symbol för demokrati i samband med de pro-demokratiska protesterna i Hongkong år 2014.

Serie: Benjamin Trollefur

HÄNDER I MILJÖRÖRELSEN!

Bilbefria Kungstorget

Hur vill vi att Göteborgs innerstad ska utformas i framtiden? Mer grönska, renare luft, fler möten - eller fortsatt dominans av bilar?

Den frågan stod i fokus på en manifestation som hölls på Kungstorget i Göteborg den 25 april och som arrangerades av Jordens Vänner Göteborg i samarbete med Naturskyddsföreningen och Extinction Rebellion. Manifestationen var en del i en kampanj för att helt befria nämnda torg från biltrafik. Tal av forskare och läkare om biltrafikens påverkan på människor och miljö varvades med musikunderhållning.

Ett annat viktigt inslag var uppmärksammandet av 50-årsminnet av ockupationen av Kungstorget 1976, som genomfördes i protest mot planerna på att bygga ett stort parkeringsgarage under torget. Ockupationen och övrigt opinionsarbete var framgångsrikt och planerna på garaget stoppades.

Författare: Elisabeth Holm
Bild: Madelen Ödman

Naturskyddsföreningen publicerar kritisk partigranskning

Naturskyddsföreningen har granskat vad riksdagspartierna och regeringen har gjort för klimat och natur under mandatperioden 2022-2026 och publicerat en gedigen rapport som finns att läsa på deras hemsida.

Tyvärr rapporterar naturskyddsföreningen att miljöpolitiken har gått åt helt fel håll under mandatperioden och utsläppen har ökat och krisen för naturen förvärrats. Polariseringsen mellan partierna har också ökat under perioden.

Granskningens upplägg har varit att bedöma partierna utifrån de tre perspektiven: "agerande som regeringsparti eller stödparti åt regeringen" och "agerande som oppositionsparti" samt "budget och löften inför kommande mandatperiod". Naturskyddsföreningen ger riksdagspartierna grönt, gult eller rött ljus som betyg på hur de agerat i riksdagen i förhållande till Naturskyddsföreningens miljöpolitiska förslag från 2022. Rött är uselt, grönt bra och gult ok. Om ett parti inte hade bestämt sig och svarade vet ej markeras det med grått. Exempelvis, förslag om att anta en svensk koldioxidbudget för Sverige:

Det sammanställda resultatet av granskningen visar att Miljöpartiet och Vänsterpartiet har den allra bästa miljöpolitiken. I andra änden kommer de regerande partierna med en politik som till och med försvagat miljöpolitiken. Centerpartiet och Socialdemokraterna placerar sig någonstans i mitten. Enligt Naturskyddsföreningens granskning har Miljöpartiet varit det parti som aktivt drivit den skarpaste miljöpolitiken och som varit mest kritisk till regeringens klimatpolitik. De har också föreslagit den absolut största miljöbudgeten inför nästa mandatperiod.

Läs gärna naturskyddsföreningens rapport som finns tillgänglig på deras hemsida för att fördjupa dig ytterligare i granskningen av partierna!

På Naturskyddsföreningens frågor fick Miljöpartiet och Vänsterpartiet grönt ljus på 19 av svaren på de 22 frågorna. Regeringspartierna får ett uselt miljöbetyg och anmärkningsvärt är att Liberalerna som är partiet som ansvarar för klimat- och miljöministerposten bara får 2 gröna ljus på sina svar. Detsamma gäller för Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna.

Författare: Karin Eriksson

	V	S	MP	C	L	M	KD	SD
SAGT 2022	●	●	●	●	●	●	●	●
GJORT 2022 - 2026	●	●	●	●	●	●	●	●

Klimatmarscher Göteborg

Med ett halvår kvar till valet genomfördes ett antal klimatdemonstrationer runt om i landet. I Göteborg samlades runt 1000 personer från olika organisationer på Järntorget lördagen den 14:e mars för att demonstrera för att få politikerna att genomföra den

klimatpolitik som behövs. I ledet kunde organisationer som bland annat Jordens Vänner, Fridays For Future, Ta tillbaka Framtiden, Naturskyddsföreningen, Amnesty, Extinction Rebellion, HSXR, Rebell- mammorna och papporna, Klimatklub-

ben Göteborg, ACAN Sverige, StuCAN, Ingenjörer för Miljön, Sensus, Grön kyrka, Vision, Återställ våtmarker, Kollaborativ ekonomi, Klimatrikssdagen, med flera ses. Det utkrävdes ansvar och handlingskraft från politiker- na, att en rättvis och hållbar

omställning ska stå överst på dagordningen. Även den 14:e juni hölls en klimatmarsch och ytterligare en planeras den 6:e september.

Författare: Karin Eriksson
Bild: Abigail Hartshorn

Ilkommen till KlimatSmartFestivalen 2026 - där forskning och musik vävs samman i en dag som ger både inspiration och handlingskraft!

KlimatSmartFestivalen

KlimatSmart Festivalen initierades av Rotary Distrikt 2365s Hållbarhetskommitté och genomfördes som ett samarbete mellan organisationerna Svenska kyrkan, Ingenjörer för Miljön, Rotary, Naturskyddsföreningen, Chalmerska ingenjörssällskapet och Studieförbundet. Tanken var att skapa en dag fylld av insikter, musik och handlingskraft. Att låta deltagarna inspireras av nya perspektiv, konkreta lösningar och träffa människor som driver förändringen framåt. Det var ett digert program som deltagarna fick ta del av i Kronhusbodarna i centrala Göteborg lördagen den 21 mars. En halvdag fyllt med musik, vetenskap och diskussioner. KlimatSmartFestivalen samlade några av landets främsta röster inom klimat, energi och

samhällsomställning och mellan talarna vävdes det in musikinslag. Olof Johansson Stenman och Filip Jonsson från Klimatpolitiska rådet presenterade den rykande färskaste rapport som just kommit ut i mars om rådets bedömning av regeringens samlade politik, om den leder till att nå klimatmålen samt rekommendationer framåt. Tomas Kåberger talade om energi i en klimatsmart framtid, Anders Wikman om den stora frågan "hur ställer vi om hela samhället"? var några av de intressanta talarna denna eftermiddag.

Författare: Karin Eriksson
Bild: Claes Berlin

Ekonomiskt system som grund

Bernt Lindberg och Stig Broqvist från utskottet för ett miljövänligt ekonomiskt system.

Under Framtidskonferensen passade Miljötidningen på att prata med Stig Broqvist och Bernt Lindberg från Jordens Vänners utskott för ett miljövänligt ekonomiskt system. De menar att frågan om hur samhällets ekonomiska system kan se annorlunda ut är något som behöver vara närvarande i allt arbete Jordens Vänner gör. Sedan 2024 finns "Ett nytt ekonomiskt system", utskottets skrift med samlade kunskaper och fakta om ämnet, att läsa på föreningens hemsida.

Att hela systemet kan ändras är centralt för utskottets arbete. Likaså att arbeta både ovanifrån med att påverka makthavare och underifrån med att skapa lokalt engagemang. Bernt och Stigs erfarenhet är att människor ofta har bilden av att det är pengar och folk med pengar som oundvikligen styr hur världen ser ut. De betonar vikten av att då lyfta fram att en annan värld är möjlig. När man har en föreställning om hur det kan se ut går det att förstå vilka möjligheter som finns.

- Vi vill att ett miljövänligt ekonomiskt system, de tankar vi lyfter i skriften, ska ligga till grund för allt Jordens Vänner gör, säger Stig. Att det ligger i bakhuvudet när man arbetar med frågor - när man ser hur hela systemet kan ändras leder det till att man ställer mer långtgående krav.

En av de centrala lösningarna som utskottet för fram är satsning på lokalsamhällen, med livsmedelsproduktion, arbetsplatser och samhällsfunktioner lokalt. Det minskar bland annat behovet av transporter vilket tillgängliggör mer för flera olika grupper - en viktig fråga för jämlikhet och demokrati. Även lokala gemenskaper möjliggörs, där människor känner och mår om varandra.

- Det finns platser i Sverige och i omvärlden där man börjar

jobba på annat sätt, säger Bernt. Det blir ett helt annat liv. Man umgås lokalt, gör saker tillsammans. Som det ser ut nu avvecklas lokalsamhällen. Bibliotek, samlingslokaler och byskolor stänger. Kommuner slås ihop.

Det arbete som pågår just nu i utskottet handlar om att sprida de fakta och de kunskaper som finns samlade i skriften "Ett nytt ekonomiskt system", som blev klar 2024 och finns att läsa på Jordens Vänners hemsida.

- Målet är att få ut den, säger Stig. Nu på Framtidskonferensen är första gången vi diskuterar den färdiga skriften på ett nationellt Jordens Vänner-möte. Till det har vi även gjort diskussionsfrågor.

Den som vill veta mer eller engagera sig är välkommen att kontakta utskottet på miljovanligeekonomi@jordensvanner.se

Inför det kommande valet delar Stig och Bernt bilden av att inget av riksdagspartierna är inne på att ändra det rådande ekonomiska systemet.

- Personligen tror jag att det hade varit bra om ett antal partier som delar viktiga frågor, t ex är emot upprustning, bildar en partiallians inför valet, säger Stig.

- Om det är något som är viktigt att lyfta? Ett bra liv, säger Bernt. Det är viktigt att måla upp en vision om hur ett annat samhälle kan se ut, så att folk kan föreställa sig något annat.

Bild & Text: Linn Karpsten Klangvik

Folkfest för fred och klimat

De som var med på 90-talet minns kanske Folkfest mot Rasism. Runt om i landet ordnades musikevent med välkända artister, på sina håll med över 10 000 deltagare. Initiativtagare var Unni Brandeby och Gunilla Löfman Gustafsson. Nu är de båda i gång igen, den här gången med Folkfest för Fred och Klimat. Även den här gången handlar det om en landsomfattande kampanj. Den avslutas den 5 september med stor festlighet på Bananpiren i Göteborg. Det kommer att bjudas på underhållning för stora och små, men även av inslag som ger kunskap och eftertanke.

Unni Brandeby berättar för Miljötidningen att hennes drivkraft är kärlek till människor och till naturen. ”Nu när allting är så djävligt, behövs det lite glädje”, säger hon och hoppas att en fest kan öppna vägen till engagemang. ”När känslan öppnat dörren kan tanken stiga in”, citerar Unni den finlandssvenske

författaren Tito Colliander. Unni hänvisar också till Tage Danielssons dikt ”Råd till ett nyfött barn” som slutar med följande rader:

**Freden måste komma först.
Gör den inte det, min vän,
kommer inget efter den.**

”Idag måste även klimatet komma först, om det ska komma något efter”, menar Unni, och tror att Tage Danielsson hade hållit med om det om han hade levat.

”Krigen slår även mot naturen. Skogen, vattnet, allt förgiftas och det är naturligt

att koppla ihop fred och klimat.”

Folkfest för Fred och Klimat är en undergrupp till Svenska Freds. I de lokala arrangörsgrupperna ingår människor från olika organisationer. I skrivande stund planeras folkfester på ett 30-tal orter. Kampanjen har en egen hemsida folkfestfredklimat.se

Bild & Text: Elisabeth Holm

Göteborgs Klimatnätverk

Göteborgs Klimatnätverk är partipolitiskt obundet och nätverket initierades av Rebellmammorna. Representanter från en mängd olika organisationer som Naturskyddsföreningens olika grupper i Göteborgskretsen, Jordens Vänner, Rotary, Grön kyrka, Vision, XR, Fridays for future, PRO, Ingenjörer för Miljön med flera har träffats ungefär en gång per månad sedan första träffen på Omställningsverket i maj 2025.

Tanken med nätverket är att synliggöra miljö- och klimatfrågan mer, att vi som organisationer ska ha möjlighet att kroka arm för att bli starkare, att 1+1=3 i vår strävan till en rättvis klimatomställning.

Nu under 2026 är fokus valet där organisationerna stöttar varandras initiativ av offentliga möten debatter etc. Aktiviteter är bland annat att mobilisera till klimatmarcher, bygga en Valstuga under namnet 89% och genomföra ett KlimatHoppmöte under Frihamnsdagarna.

Bild & Text: Karin Eriksson

Vår medlem Lars Igeland sammanfattar valstafetten

Jordens Vänner har deltagit i en valstafett för demokrati, miljö och rättvisa i april 2026. I stafetten ingick fler än 30 arrangemang på 20 orter från Abisko i norr till Malmö i söder. Vi har mött tusentals personer och samarbetat med många lokala grupper som bland andra Naturskyddsföreningen, Rebellmammorna, Omställningsgrupper, Rädda Vättern, olika studieförbund och kyrkor samt folkhögskolorna i Hammarkullen, Färnebo, Brunnsvik, Ölands och Gottsunda.

Utifrån en bred plattform för demokrati, miljö och rättvisa har vi försökt lyssna in frågor som bubblar ute i landet. Här är några:

Nattågstrafiken. Vår turné sammanföll med nedläggningen av nattågsvagnarna till Gällivare, Kiruna och Narvik. Stor ilska över försämrade möjligheter att resa klimatsmart. Välbesökta manifestationer med plakat och sång på stationerna i Abisko, Kiruna, Gällivare, Luleå, Boden, Älvsbyn och Umeå. En blixtnsamling på Mitt skifte fick 17 000 namn på en vecka, och fortsätter fram till valet.

Uranbrytningen och andra gruvfrågor. Oron är stor sedan regeringen avskaffat förbudet för uranbrytning. Demonstrationer har skett i Skövde, Östersund och Vilhelmina, och det har varit opinionsmöten på dessa platser och i Arjeplog, Arvidsjaur, Strömsund, Timrå och andra platser. I Kiruna hade vi möte om hur många gruvor staden tål, då renkötseln är hårt trängd och stora delar av staden måste flyttas i en andra våg av rivningar.

Migrationspolitiken. Tonårsutvisningar har väckt ett ramaskri och visat att många har fått nog av en hårdare asylpolitik. Regeringen har tvingats backa tillfälligt men står fast vid inskränkningar i antalet kvotflyktingar och tankar på att kunna återkalla permanenta uppehållstillstånd. Människor med utländsk bakgrund bär upp äldreomsorg, byggen, skogsbruk och matställen, räddar skolor och välfärd landet runt och inskränkningarna är ett hot mot många kommuner. Engagemanget i dessa frågor har märkts tydligt under stafetten.

Matproduktionen. Sveriges jordbruk blir alltmer centraliserat och vi är extremt beroende av import av mat och konstgödsel. Nu talar alla om beredskap och då måste vi öka självförsörjningsgraden i alla delar av landet. Ett sätt är att sätta press på matkedjorna att sälja lokal mat, ett annat att starta andelsjordbruk, Reko-ringar, Matvärn och odla själv. Kommuner och regioner kan och måste öka inköpen av lokal mat vilket skulle gynna bönderna.

Vården. När vi har frågat människor vilka frågor de tycker är viktiga kommer vården högt. Nedläggning av sjukhus och långa väntetider för att få komma till vård behöver prioriteras. Vi har fått vittnesmål om hur byråkratin växer medan vårdpersonalen på golvet stressas alltmer.

Dessa var några av frågorna som bubblar landet runt. Det finns ett genuint missnöje med växande klyftor mellan olika stadsdelar, olika delar av landet och mellan människor med höga inkomster som får sänkt skatt medan de med låga inkomster tvingas betala höga hyror, dyra tåg och bussar, och privatiserad verksamhet som tidigare var offentlig.

Under stafetten har människor kunnat skriva budskap på vimplar som vi tog med till en hearing med riksdagspolitiker i Stockholm. Mer än 200 vimplar har det blivit och fler skickas in nu. Vi kommer att fortsätta samla in budskap fram till valet. Det hela är inte bara en temperaturmätare för aktiva rörelser landet runt utan även en folkbildningsinsats och en öppning för dialog med makthavare. Politiker från Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Moderaterna har hörsammat inbjudan och varit med på olika möten. Från Jordens Vänner deltog bland annat våra båda ordföranden i stafetten.

Författare: Lars Igeland

Föreningen Aurora stämmer staten

Aurora är en ungdomsledd miljöförening som utkräver ansvar från Sveriges regering för dess otillräckliga klimatpolitik. I maj bjöd Jordens Vänner Göteborg in Douglas Malm Rath för att berätta om hur Aurora använder juridiken som medel.

Douglas Malm Rath berättar hur Föreningen Aurora återigen stämmer svenska staten.

Douglas redogjorde för hur föreningen 2022 lämnade in en stämningsansökan mot svenska staten där de bland annat visade på att ungdomar är en speciellt utsatt grupp då de kommer att få leva sina liv under en accelererande klimatkris. Processen som följde gick ända upp till Högsta domstolen som bedömde att målet inte kunde prövas i svensk domstol. Men de stängde inte dörren för liknande processer och nu har Aurora lämnat in en ny stämningsansökan till Stockholms tingsrätt. Förra gången var det en grupp talan från 600 ungdomar.

Nu är det föreningen som står bakom stämningsansökan, vilket kan vara en mer framkomlig väg. I Schweiz var det nämligen en förening som gick segrande ur en liknande strid mellan en grupp pensionärer och staten Schweiz i Europadomstolen 2024. Aurora är en del av en global klimatprocessrörelse. Sammanlagt mer än 2000 juridiska klimatprocesser drivs eller har drivits på alla kontinenter.

Mer om Auroramålet kan du läsa på föreningens hemsida auroramålet.se

Bild & Text: Elisabeth Holm

Binding Treaty Uppdateringar:

I förra numret av Miljötidningen fanns ett långt reportage om Jordens Vänner arbete för ett bindande FN-fördrag. Fördraget ska ställa transnationella företag till svars för kränkningar av mänskliga rättigheter och miljöförstöring.

Friends of the Earth International

I oktober 2025 deltog våra medlemmar Jenkins Osadolor och Abigail Hartshorn på den 11:e förhandlingsomgången av fördraget i Genève. Abigail har de senaste åren bland annat gjort praktik på Jordens Vänner kansli och varit engagerad i ungdomsprojektet Youth Policy Academy. Från första början har hennes fokus i föreningen legat på de internationella samarbetena och framför allt arbetet med Binding Treaty och deregulation. Jenkins kom in i föreningen under 2025. Han har själv erfarenhet av transnationella företags övergrepp. För tio år sedan flydde han från Nigeria efter att hotats för sitt engagemang mot de stora oljebolagens exploatering och övergrepp där. Under en vecka var Abigail och Jenkins, tillsammans med

en rad andra organisationer på plats i förhandlingssalen på FN:s högkvarter för mänskliga rättigheter. De deltog på demonstrationer och sidosessioner, fotograferade och skrev texter och arbetade för att nå ut med frågan i internationell media. Abigail gjorde också ett officiellt uttalande under förhandlingarna. Målet för civilsamhället är att höja rösterna från de människor och samhällen som drabbats av företags övergrepp.

Tillsammans med Global Campaign to dismantle corporate power, en koalition av 250 organisationer från civilsamhället världen över som stödjer ett starkt bindande fördrag, kämpar Jordens Vänner att företag ska tvingas ta ansvar för det som sker i hela värdekedjan. Under sessionen uppmärksammade Global Campaign också problemet med närvaron av företagslobbyister i FN och påminde förhandlarna om att fokus bör ligga på samhällena, och inte på vinstdrivna falska lösningar.

Årets förhandlingar fick större medial uppmärksamhet än något år tidigare. Bland annat publicerades en lång intervju med Pablo Fajardo från vår partnerorganisation UDAPT i Spaniens största tidning.

Jordens Vänner kommer att fortsätta att kämpa för ett starkt fördrag. Den 12:e förhandlingsomgången hålls 19-23 oktober i år. Förhoppningsvis kommer våra vänner från UDAPT att besöka Sverige även i år i samband med det. Följ vårt arbete på sociala medier och på jordensvanner.se för att hålla dig uppdaterad om vad som är på gång!

Författare: Abigail Hartshorn

Utopiernas uppkomst

År 1515 skrev Thomas More "Utopia", en fiktiv reseskildring där han berättar om invånarna och livet på ön Utopia. Verket inspirerade andra att skriva om idealsamhällen och la därmed grunden till utopigenren. I Mores Utopia finns inget privat ägande. Alla delar på allt, och alla hjälper till med arbetet för att få samhället att gå runt. Arbetsdagarna i det gemensamma jordbruket är sex timmar och fritiden ägnas åt uppbyggande studier, lek och måltider i de offentliga matsalarna. Det var en kontrast till Mores samtida England, där privata jordägare körde bort jordbrukare och arrendatorer. Marken skulle användas

Ordet "utopi" är idag synonymt med en föreställning om ett idealt uppbyggt samhälle. Men varifrån kommer idén om utopier?

till färbete i den snabbt växande och ekonomiskt gynnsamma textilindustrin.

Men allt i Utopia skulle den samtida människan kanske inte hålla med om platsar i en utopi; bland annat har utopierna slavar som sköter det hårdaste och smutsigaste arbetet. De ansvarar även för slakt av djur eftersom det är en syssla utopierna inte bör utföra då det skadar medlidandet. Ordet "utopia" är grekiska och betyder "ingenstans".

Författare: Linn Karsten Klangerik

Kulturprojektet Framtidsföreställningen

– Hur skulle en hållbar och rättvis framtid kunna se ut?

Framtidsföreställningen är ett kulturprojekt som riktar sig till unga som är intresserade av kultur och av klimaträttvisa, demokrati och mänskliga rättigheter. Projektet kombinerar konstnärligt skapande med klimatengagemang och utgår från ungas egna idéer om hur en mer hållbar och rättvis framtid skulle kunna se ut. Under projektet får deltagarna utveckla sitt konstnärliga skapande inom musik, teater, dans, konst eller film under handledning av en kulturmentor samt lära sig mer

om klimat- och rättvisefrågor. Målet är att sätta upp en föreställning som visas upp för publik.

Projektet har sin bas i Göteborg och det är gratis att delta. Jordens Vänner står för fika och materialkostnader. Projektet finansieras med stöd av Allmänna Arvsfonden.

Regissör, teaterpedagog och projektsamordnare: Em Lang.

Kommunikatör: Matilda Näsval.

Jordens Vänner rekryterar unga kulturutövare (16-18 år)

Jordens Vänner söker just nu ungdomar mellan 16-18 år som vill arbeta konstnärligt i grupp och lära sig mer om konstnärligt skapande. Deltagarna väljer själva om de vill arbeta med till exempel teater, musik, konst eller skrivande. De får handledning av en erfaren kulturmentor som stöttar dem i det konstnärliga arbetet, och får även delta i workshops med kulturarbetare som skådespelare, musiker och poeter. Genom workshops med Jordens Vänner får de även kunskap om miljö- och hållbarhetsfrågor.

Vi söker just nu kulturutövare inom:

Teater

För dig som är intresserad av drama, teater eller performance och vill lära dig mer om skådespeleri, regi eller scenkonst i allmänhet.

Musik

För dig som är intresserad av att sjunga, spela musik eller lära dig skriva egna låttexter.

Konst

För dig som vill lära dig mer om måleri, textil, foto eller serieteckning.

Skrivande

För dig som tycker om att skriva och vill lära dig mer om poesi, spoken word, eller att skriva scener för teater.

Arvoderade uppdrag i projektet:

Kulturmentor

Som kulturmentor leder du en grupp kulturutövare (16-18 år gamla) och handleder, stöttar och inspirerar deltagarna i din grupp. Du kan vara med i det konstnärliga verket som regissör, koreograf eller liknande.

För att bli kulturmentor behöver du uppfylla följande kriterier:

- Du har tidigare erfarenhet av något konstnärligt ämne, till exempel skapande inom teater, musik, skrivande, konst, dans, performance eller film.
- Du är kreativ, driven och tycker om att arbeta med ungdomar.
- Du är 18-25 år.

Du får utbildning av Jordens Vänner och samarbetspartners inom pedagogik, konstnärligt skapande och ledarskap. Du får även delta i workshops med professionella kulturskapare och får kunskap om klimaträttvisa och hållbarhetsfrågor.

Kulturarbetare

Du som är yrkesverksam kulturarbetare kan vara med och hålla workshoppar där du delar med dig av din yrkeskunskap och inspirerar deltagare i projektet.

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN

Författare: Tineka Carlsson MagalhãesHolm

Valstuga för klimatet

Det började som ett skämt. I maj 2025 hölls ett stort nätverksmöte på Omställningslabbet i Göteborg inför valet. På en fikarast var det någon som slängde ur sig "Tänk om vi skulle ha en egen valstuga?". Och på den vägen är det. Clara af Klercker är arkitektstudent på Chalmers och hade redan innan nätverksmötet funderat på att starta upp en klimatgrupp på skolan. Nu hade de en konkret idé att börja arbeta med!

Miljötidningen har intervjuat Clara om arbetet med en partipolitiskt obunden valstuga för klimatrörelsen inför riksvalet. I början av höstterminen 2025 startades gruppen som skulle arbeta med valstugan upp. Det fanns ett stort intresse och de blev snabbt en grupp på runt 15 personer. Då kände de att de var så många att de skulle kunna gå från idé till verklighet.

"De andra i gruppen var mer optimistiska till att det skulle gå att genomföra än vad jag själv var. Vi var taggade och tänkte stort." säger Clara.

Klimatvalstugan finns i Brunnsparken fram till och med valet.

Clara af Klercker till vänster i bilden ovan.

Nationell tävling för arkitekt- och designstudenter

Så småningom hölls en nationell tävling för arkitekt- och designstudenter över jullovet. Ett av kraven var att idéerna skulle bygga på återbruk. Det kom in sex kreativa och väl genomarbetade förslag från olika studentteam, inklusive ett team från Umeå. Vinnarbidraget avslöjades på ett event på Kronhuset i Göteborg i februari 2026, vilket var skapat av Cornelia Möller och Ludvig Borgenstam. Deras idé var att valstugan skulle byggas av gamla dörrar.

"Det har varit en styrka att vi varit olika i gruppen."

Arbetsgruppen fick hjälp av Omställningslabbet och var med på ett event på Kronhuset med aktivister, studenter och engagerade inom klimatrörelsen. "Målet var att försöka involvera många i processen, så att vi gör det tillsammans." säger Clara. "Det har varit en styrka att vi varit olika i gruppen. Olika personlighetstyper: en är analytisk och är organiserad och typ älskar att skriva mejl och ett par som är bra på att nätverka och presentera projektet, en som älskar att organisera alla filer, en del som är väldigt engagerade och funderar på vad som är nästa grej."

Många har sagt ja till att hjälpa till

Trots att många har varit taggade i projektet har det inte varit helt lätt att faktiskt få draghjälp som behövs. "Där hade vi i projektet mått bra av att ha en lite bättre strategi för hur man ska göra det. Känns inte som att vi är så många, ändå har vi lyckats åstadkomma mycket." säger Clara. Samtidigt är hon chockad över hur många som har sagt ja till att vara med.

"Att det överhuvudtaget har hänt är tack vare att så många har sagt ja när vi ringt och frågat om de vill hjälpa till, med alltifrån snickeri och transport av brädor till design av valstugan."

Roligt att agera tillsammans

På frågan om hur de vill vara med och stärka demokratin säger Clara att demokratin utmanas på många håll i världen, och att vi tar demokratin lite för givet. "Vi går och röstar vart fjärde år, men ett sätt att stärka demokratin är att stärka de här nätverken, tänka tillsammans och förstå vad som händer tillsammans, och agera när det behövs."

Som många andra tycker Clara det är läskigt med klimatkrisen och har ibland undrat vad man kan göra som individ. Därför är hon glad över att göra nånting där man interagerar med andra, och kan agera tillsammans. Det är helt enkelt en för svår fråga att sitta och fundera på själv.

**Kolla in valstugans Facebooksida:
Valstuga för klimatet**

Författare: Tineska Carlesson Magalhães

Grupper och organisationer som är involverade i projektet:

- Göteborgs stad har hjälpt till att finansiera projektet genom deras projektstöd "En snabb slant"
- StuCAN Sverige
- ACAN Sverige
- Omställningslabbet
- Ta tillbaka framtiden
- Egnahemsfabriken

Bland de som är med och bygger stugan finns personer från följande organisationer:

Naturskyddsföreningen, Rebellmammorna, Amnesty International, Ta tillbaka framtiden, Fridays for future, Egnahemsfabriken, Architects Climate Action Network, Students Climate Action Network, Återställ Våtmarker, Climate Fresk, Extinction Rebellion, Omställning Kungälv, Jordens Vänner, Klimatklubben Göteborg, Kollaborativ Ekonomi Sverige, God jord. Och andra frivilliga!

SÅ HÄR GICK DET TILL

September 2025

Arkitekt- och ingenjörstudent-gruppen StuCAN Sverige startas på Chalmers. De anammar idén om valstugan.

December 2025

StuCAN håller en tävling för arkitekt- och designstudenter för designen av valstugan.

Februari 2026

På ett event på Kronhuset i Göteborg tillkännages vinnarna: Cornelia Möller och Ludvig Borgenstam.

Mars–april 2026

Ett team bestående av Cornelia och Ludvig, StuCAN och klimat- och människorättsaktivister arbetar med att planera inför byggandet av valstugan. Olika grupper hjälper till att samla material.

Maj 2026

Valstugan börjar byggas i Omställningslabbet i Frihamnen i Göteborg.

Augusti–september 2026

Valstugan står i Brunnsparken i Göteborg och används av olika organisationer för att belysa klimatfrågan.

Storföretag dumpar vinnare av greenwashpriset

Jordens Vänner har sedan 2009 delat ut Svenska greenwashpriset till företag, organisationer, myndigheter och offentliga personer som felaktigt eller på ett överdrivet sätt framställer sin verksamhet som mer hållbar än den i själva verket är

Skogsbolaget SCA tog hem segern i greenwashpriset 2025. Vinnarmotiveringen lyder:

Europas största privata skogsägare vill gärna framställa sig som en ledande aktör i den så kallade gröna omställningen och menar att "hållbarhet är själva kärnan" i företagets verksamhet. Men att systematiskt avverka skogar med höga naturvärden och hotade arter, begränsa samebyars inflytande och trotsa avverkningsförbud kan omöjligt vara vägen mot en hållbar framtid. Bilderna på gröna skogar och citaten om biologisk mångfald står i stark kontrast till de kalhyggen som företaget lämnar efter sig. Med en överväldigande majoritet av rösterna tar SCA hem Svenska greenwashpriset 2025.

Också andra organisationer, som Greenpeace, Naturskyddsföreningen och Skydda Skogen har kampanjat mot SCA:s skogsbruk och även aktivister från Skogsupproret har handgripligen försvarat skyddsvärda skogar från avverkning.

Den idoga kampen mot SCA:s rovdrift har gett resultat. Nu har inte mindre än tre globala storföretag, Nestlé, Zalando och L'Oréal, beslutat att fasa ut inköp av träråvara till sina förpackningar från SCA. Sedan november förra året har vi kunnat läsa rubriker som följande i svenska tidningar:

Nestlé stoppar inköp efter SCA:s "kontroverser"
Därför fasar Zalando ut produkter från svenska skogsbolaget SCA

Global sminkjätte fasar ut SCA - tredje bolaget på kort tid
I september är det dags att kora årets vinnare av greenwash-priset, som kommer att presenteras på Bokmässan i Göteborg.

Må årets vinnare bli lika "framgångsrik" som förra årets. Missa inte att vara med och rösta på Jordens Vänner hemsida.

Författare: Elisabeth Holm

LÄS MER OM ÅRETS FINALISTER PÅ JORDENSVÄNNER:SE

DEN STORA KLIMATMARSCHEN I STOCKHOLM

Är det nu det vänder? Är det nu den tysta opinionen, de 89% som vill ha en annan klimatpolitik, börjar göra sin röst hörd? Elisabeth Holm från Miljötidningen deltog i den stora klimatmarschen i Stockholm den 23 augusti.

Demonstrationen utgick från Vasaparken och slingrade sig genom stadens gator i flera timmar. Allvaret fanns i botten, men glädje och upptåg dominerade tåget. Människor från många delar av civilsamhället deltog, inte bara från klimat- och miljörörelsen. Inte mindre än 280 organisationer hade ställt sig bakom marschen. Här gick vi tillsammans, i en kraftfull manifestation för klimatet utan att låta oss störas av att vi säkert hade olika uppfattningar i många andra frågor. Gatorna kantades av åskådare, många visade sin uppskattning genom applåder och tillrop.

Det tog flera timmar för tåget att komma fram till slutdestinationen Gustaf Adolfs Torg. Jublet blev stort när vi fick veta att antalet deltagare uppskattades till över 50 000, fem gånger så många som arrangörerna räknat med. Manifestationen avslutades med tal av bland andra Andreas Holmberg - biskop i Stockholms stift, Therese Svanström - ordförande för TCO och Anna Johansson - generalsekreterare för Amnesty Sverige. Och med musik och sång av artister som Siw Malmkvist, Lili och Sussie och Marit Bergman. En stor eloge till arrangörerna Naturskyddsföreningen, Rebellmammorna, Rebellpapporna och Researchers Desk som så stortat organiserade denna manifestation.

De tre sistnämnda organisationerna hade dess-

utom bjudit på 24 timmars klimatmanifestation under dygnet som föregick demonstrationen. Med start klockan 13 på lördagen fylldes Sergels Torg av klimatengagerade människor från hela landet som blev serverade ett digert program med tal och kulturupplevelser. Nyfikna stockholmare som samlades runt räcket ovanför torget fick höra artister som Barbara Hendricks och Helen Sjöholm uppträda och pusha för söndagens klimatmarsch.

Initiativtagare till och själva hjärtat i hela denna manifestationshelg, eventet på Sergels Torg och klimatmarschen, var Rebellmammorna med sina röda halsdukar. Nu gäller det för oss alla att fortsätta våra ansträngningar för att sätta klimatet på agendan inför valet. Och alla dagar därefter!

Författare: Elisabeth Holm
Bild: Tineska Carlessen

Folkkök

Sedan januari ordnas det en gång i månaden Folkkök på Jordens Vänners kansli i Göteborg där den som vill är välkommen att laga mat tillsammans med ingredienser som annars skulle ha kastats, umgås och samtala kring lokal omställning, delandekultur och cirkulär ekonomi.

Tisdag 28 april.

Det är liv och rörelse på kansliet på Sankt Pauligatan i Göteborg. Sedan i januari hålls återkommande Folkkök här. En kväll i månaden är alla som vill välkomna att laga mat tillsammans med ingredienser som annars skulle ha kastats, umgås och samtala kring lokal omställning, delandekultur och cirkulär ekonomi. Framför allt har Folkköket blivit en lokal mötesplats där de som kommer får chans att träffa andra engagerade.

Idén uppkom under ett möte mellan organisationer som på olika sätt är aktiva i Östra Göteborg som Omställningsnätverket bjöd in till. Solidariskt Kylskåp var redan med och drev Folkkök i Majorna i andra änden av stan och har avtal med affärer i Göteborg vilket gör att de varje vecka får hämta upp mat som annars skulle ha kastats. I och med Jordens Vänners lokal fanns det nu också möjlighet att prova konceptet här.

Just ikväll står broccolisoppa på menyn. Några hackar lök, andra skär upp bröd och dukar. Vissa har varit med alla tillfällen sedan Folkköken drog igång i januari, för andra är det första gången. Inger Karlmark är engagerad i SoliKyl och den som oftast ansvarar för att hämta ingredienser. Hon har varit med nästan alla gånger och tycker att det fina är att få träffas på ett så enkelt sätt.

-Vi möts när vi lagar mat och äter tillsammans. I det enkla händer stora saker, och ibland uppstår magi, säger Inger.

När maten är färdig och alla har satt sig går vi en runda och berättar vad vi heter, varför vi kommit hit och om vi har något vi vill dela. Ester är aktiv i flera olika projekt inom föreningen och tipsar om första-maj-tåget som Jordens Vänner ska gå i senare under veckan och att det för de som vill finns det möjlighet att måla banderoller på övervåningen efter middagen. Stina är helt ny i föreningen men bor bara några hus upp på gatan. Hon har länge velat engagera sig på

något sätt men känner sig ganska ensam i sin oro för miljön och klimatet. Hon berättar att det känns fantastiskt att få träffa andra som också vill göra något. Ludvig är låtskrivare och har med sig en gitarr. Han ska snart släppa ett gäng låtar på temat demokrati och systemkritik. När soppan är uppäten plockar Ludvig fram gitarren och spelar två av låtarna. Ett gäng andra följer med Ester upp för att måla banderollen till första maj. Några börjar diska undan i köket.

Upplägget är väldigt fritt. Det finns ingen som är officiellt ansvarig för kvällarna, men däremot en samordningsgrupp och en matlagningsgrupp där vem som helst kan få gå med. I samordningsgruppen planeras till exempel kommande datum, teman och kommunikation. I matlagningsgruppen är planen att på sikt få till teman på maten och att få fler affärer och caféer i området att donera mat som annars skulle ha kastats. Våren sågs som en provomgång men konceptet har varit så uppskattat att datumen för hösten redan är spikade.

Vill du vara med? Från och med augusti fortsätter Folkköket sista tisdagen varje månad. 17:00 börjar vi laga mat men dörrarna är öppna resten av kvällen och man är välkommen att komma förbi den tid som funkar.

Författare: Matilda Näsval

Klimatpolitiskarådets rapport

Handling krävs i nästa mandatperiod

Klimatpolitiska rådet är ett oberoende expertorgan som bildades efter riksdagens beslut om ett klimatpolitiskt ramverk 2017. Varje år granskar de regeringens arbete för att se om det leder till de uppställda klimatmålen. När de presenterade årets rapport den 19 mars var det enligt Dagens Nyheter första gången som den sittande klimatministern inte närvarade för att ta emot rapporten. Ingen annan minister närvarade heller.

Årets rapport kommer fram till att regeringen under den mandatperiod som går mot sitt slut inte har gjort tillräckligt. Rentav har den totala politik de fört försämrat Sveriges chans att nå sina klimatmål. Axplock ur rapporten visar att:

- Flera nödvändiga beslut om klimatet skjutits på framtiden.
- Planer för markanvändningens och jordbrukets roll i klimatomställningen "saknas i stort".
- Styrmedel för transportsektorns omställning försvagats vilket bland annat lett till att trafikvolymerna och användningen av fossilt bränsle har ökat.

Vissa saker har dock blivit bättre, enligt rådet. Bland annat har regeringen bidragit till effektivare tillståndprocesser för industrins omställning. Trots ökade utsläpp inrikes var Sverige var även drivande i att upprätthålla ambitionsnivån i förhandlingar om EU:s klimatmål.

Rapporten trycker också på det osäkra omvärldsläget, bland annat med hot mot demokratin och växande politisk polarisering. Detta ger ökad anledning till ett "starkt och konsekvent klimatledarskap". Att nedprioritera klimatpolitiken, såsom den nuvarande regeringen har gjort på flera sätt under denna mandatperiod, för att istället fokusera på omvärldsläget bidrar till osäkerheten istället för att lösa den.

I ett inlägg på SVT säger rådets ordförande Åsa Persson att målen till 2030 fortfarande går att nå, men att det krävs handling tidigt i nästa mandatperiod. I rapporten skickar rådet

med rekommendationer på åtgärder som behövs för att klara målen. Tyngdpunkten är tydlighet och effektivitet. Bland annat ska uppdrag till kommuner, regioner och myndigheter vara tydliga, stabila och ha ordentligt med resurser. Man ska också använda sig av slutsatserna i de utredningar som gjorts, tydligt integrera klimatomställningen i alla sektorer och använda sig av den samverkan som finns med näringslivet. Dessutom nämner de i rekommendationen att regeringen bör "breda dialogen till andra nyckelaktörer som civilsamhälle, fackföreningar, folkbildning och akademi".

Författare: Linn Karpsten Klangerik

"Sverige ska ha noll nettoutsläpp av växthusgaser år 2045" - Klimatpolitiska rådet 2026

Allt färre vill satsa på ett miljövänligt samhälle

Andelen människor som vill satsa mer på ett miljövänligt samhälle har minskat sedan man började ställa frågan år 2010. Detta rapporterar SOM-institutet vid Göteborgs Universitet. För drygt 15 år sedan var det hela 83% av de svarande som ville se större satsningar på miljön medan det idag är 75%. Under samma tid har det svenska folket också prioriterat ner miljöfrågan när olika politiska utmaningar jämförs. Det är dock viktigt att komma ihåg att det är en övervägande majoritet som vill skynda på omställningen. Samtidigt har sittande regering gjort många förändringar som snarare ökat utsläppen än att minska dem.

Författare: Edvin Föndén

Årsmöte och Framtidskonferensen

Årets årsmöte och Framtidskonferensen hölls 25–26 april i Malmö i Kvarnby folkhögskolas lokaler med runt 20 deltagare. Många hade rest långt för att delta och under helgen samlades Jordens Vänner-medlemmar alltifrån Umeå till Malmö. Miljötidningen var med på plats.

Under Framtidskonferensen gjorde vi en övning i omvärldsbevakning då deltagarna fick formulera och diskutera saker som pågår i världen, både sådant som vi känner till och sådant vi anser att det inte pratas tillräckligt om. Axplock av det som lyftes är den ökade spänningen med initiativet Pax Silica, ökad skogsavverkning och ökat motstånd mot detta, samt den militära upprustningen. Vi kartlade även aktiviteter vi vet sker inom föreningen inför det kommande riksdagsvalet.

Efter lunch fick alla utskott som var närvarade presentera sig och sitt arbete. Dagen avslutades med samtal och diskussioner. För de som ville fortsatte kvällen informellt med gemensam middag och umgänge.

Nästa morgon samlades vi åter för årsmötet. Några saker som diskuterades var en stadgeändring om riktlinjer för samarbete och att ha med genus- och klassperspektiv i formuleringen om verksamhetsberättelsens trafikdel. Mötet valde också en ny styrelse. Flera av ledamötena sitter i styrelsen för första gången. Ordförandena Karmapriya Muschött och Jonathan Jansson Åkerberg omvaldes till ytterligare ett år på posten.

Författare: Linn Karpsten Klangevik
Bild: Bernt Lindberg

Europas Avregleringsvåg

Under de senaste åren har Europeiska Unionen skakats av en våg av avregleringar, vilket har väckt oro bland klimataktivister över hela kontinenten. Men vad innebär egentligen avreglering, och varför är det avgörande att beakta denna fråga inför valet i september?

O rdet avreglering används i politisk diskurs för att beskriva en minskning av regeringars kontroll över företag och medborgare genom lagstiftning. I detta sammanhang avser det dock avlägsnandet eller lättnader av miljö- och mänskliga rättighetsregleringar. Direktivet om företagens skyldighet att självreglera beträffande mänskliga rättigheter och miljö (CSDDD), som är en hörnsten i EU:s gröna giv, har varit ett av de främsta offren för denna rörelse för avreglering i Europa.

Direktivet CSDDD utformades efter decennier av kamp för regler som skulle göra företag ansvariga för kränkningar av mänskliga rättigheter och miljöförstöring. Som ett resultat av denna strid föreslog EU 2022 ett direktiv som lade grunden för ett enhetligt lagstiftningsramverk. Målet var att hålla företag ansvariga i högriskområden genom krav på att de ska utföra självreglering samt utforma och implementera övergångsplaner i linje med Parisavtalet från 2015. CSDDD var inte perfekt, men det var ett stort steg i rätt riktning.

Definition

Omnibus: Ett lagstiftningspaket som omfattar flera lagar (ibland orelaterade) och används ofta för att snabbt genomdriva kontroversiella lagändringar.

År 2024 mötte direktivet dock tydligt motstånd från konservativa politiker och lobbyister som hävdade att det skulle belasta företagen med alltför mycket "byråkrati". Denna kritik kulminerade i EU-kommissionens beslut att försvaga lagstiftningen genom införandet av omnibuspaketet, vars syfte var att riva upp de mest kritiska delarna av CSDDD. Denna regleringsreform avlägsnade de centrala aspekterna av direktivet och gjorde lagstiftningen tandlös.

Påverkan på Sverige

Berättelsen om vad som hände med CSDDD kan verka avlägsen, men den är närmare än du tror. För det första påverkar europeisk lagstiftning direkt Sverige, eftersom upp till 80 % av svensk lagstiftning härrör från EU, men svensk politik påverkar också vad som händer i EU. Det råder en stark koppling mellan de två politiska sfärerna.

Valet 2022 och den efterföljande högerinriktningen i svensk politik markerade en vändpunkt för både Sverige och Europeiska Unionen. Sverige, länge beundrat för sitt miljömässiga ledarskap, vände sin kurs 2022. Landet började skära ned finansieringen för miljö- och människorättsorganisationer och avvecklade Miljödepartementet. Dessa förändringar bidrog till den politiska miljön som gjorde det möjligt för Omnibuspaketet att avancera 2025.

Denna avregleringstrend sätter ett farligt prejudikat nationellt och internationellt: att företagsvinster prioriteras framför regleringar som skyddar miljö och mänskliga rättigheter. Dessa politiska beslut riskerar att bli en mall för framtida avregleringar vilket normaliserar den systematiska urholkningen av rättigheter och demokratiska institutioner. Med valen som närmar sig står vi inför en avgörande tidpunkt för att stoppa denna avreglering våg, som utgör ett existentiellt hot mot våra demokratier, miljön och vår framtid.

Författaren: Abigail Hartshorn

Bild: Gabriela Carvalho Nascimento

DEMOKRATI UNDER PÅVERKAN

I höst går Sverige till val till riksdag, regioner och kommuner. Men räcker det verkligen att rösta för att bevara demokratin i en tid när de största företagen får allt mer politisk makt samtidigt som utrymmet för civilsamhället krymper allt snabbare? Verkligheten visar att vi måste ligga i året runt för att försvara planeten och mänskligheten.

På bara några få år har trettio års demokratiska framsteg utraderats globalt. Det gäller även Sverige, där utvecklingen går åt fel håll. I en ny rapport från Civil Liberties Union for Europe hamnar Sverige under kategorin "slider" - ett land där rättstatens principer glider i fel riktning. Från FN har Sverige fått hård kritik det senaste, framför allt för behandlingen av klimataktivister. Samtidigt ökar de allra rikaste både sina tillgångar och sitt politiska inflytande. Är det en slump?

Vem sätter agendan för klimatpolitiken?

En rad opinionsundersökningar visar att en majoritet av befolkningen vill se en mer kraftfull klimatpolitik och är beredda att göra förändringar i sitt sätt att leva. Ändå hävdar ministrar ofta att bristen på klimatåtgärder beror på att det saknas folkligt stöd. Det verkar som om våra valda företrädare i vissa frågor har andra uppdragsgivare än väljarna. Att följa pengarna ger en fingervisning om vilka dessa uppdragsgivare kan vara.

Supermiljöbloggen och Dagens ETC visade 2024 hur pengar vandrat från oljebolag till klimatförnekande tankesmedjor och därifrån vidare till Timbro, en tankesmedja som finansieras av Svenskt Näringsliv. Tankesmedjor verkar som frontorganisationer för intressen, där uppdragsgivare och finansiering ofta är dolda för offentligheten. När fakta om hur fossila utsläpp påverkar klimatet blev allmänt kända under 80-talet startade en febril verksamhet bland oljebolag som via olika tankesmedjor, som Atlas Network, spred desinformation om sambandet. I Sverige blev det Timbro som tog upp stafettpippen.

Timbro har många band till borgerliga partier och nuvarande ministrar. Ulf Kristersson arbetade som marknadschef på Timbro under tiden som de tog emot pengar från oljebolaget Exxon, via Atlas Network. Romina Pourmokthari fostrades i

Timbros utbildningsprogram Stureakademien och reste till Washington för att träffa oljefinansierade tankesmedjor. Så det är kanske ingen tillfällighet att vår regerings klimatpolitik ser ut som den gör.

Svängdörrar mellan staten och kapitalet.

Oljeindustrin är inte den enda med inflytande över politiken. I februari i år kunde vi läsa i Aftonbladet om en rapport från Skogssty-

relsen om vilka som egentligen bestämmer över Sveriges skogs- politik. Här lyfts svängdörrarna mellan politik och näringsliv fram. Statens utredningar dominerar alltmer av personer med bakgrund i skogsindustrin och tidigare ministrar och statssekreterare går vidare till bolag som företräder kommersiella klienter. Rapportförfattarna menar att det pågår en global avdemokratisering:

"Dessa olika former av inflytande sker ofta utan insyn och riskerar att snedvrider demokratins spelregler, där staten och näringslivet sammanflätas på bekostnad av samhällets tredje pelare: civilsamhället."

Också i andra frågor, som huruvida vinstdrivande koncerner ska tillåtas inom skola, vård och omsorg råder en skriande diskrepans mellan politiker och väljare. Även här spelar svängdörrsfenomenet in. Sedan privata bolag släpptes in i vård, omsorg och utbildning har en ny maktgruppering uppstått. I sin bok "Banarepubliken Sverige" ger Johannes Klenell en målande bild av hur personer vandrar mellan olika positioner inom politik, myndigheter, tankesmedjor och skolföretag. Du kan vara minister idag och fatta beslut om skolväsendet och imorgon sitta i styrelsen för ett skattefinansierat skolföretag. Så uppstår ett "klägg" som har stort inflytande utan att vara folkvalda. De kan spela en stor roll när partiledare ska tillsättas och eller när ett parti ska förmås att ändra uppfattning.

Vem har valt Wallenberg?

Vissa personer har så stor makt att de inte behöver gå via lobbyorganisationer eller andra omvägar utan har direktkontakt med regeringen. När flygföretaget SAS fick minskade intäkter under pandemin beviljade regeringen dem 2021 fem miljarder i kreditgarantier. Beslutet föregicks, vilket bland andra Dagens Industri rapporterat, av sms-kontakt mellan Marcus Wallenberg, med stora ägarintressen i bolaget, och flera socialdemokratiska ministrar. Enligt samma tidning spelade familjen Wallenberg stor roll inför Sveriges Nato-ansökan. Representanter från företag i Wallenberg-sfären fick följa med statsministern vid besök i Turkiet för att mjuka upp den turkiske presidentens motstånd mot Sveriges ansökan.

Bild: Återställ Våtmarker återställer våtmarker i Grimsås.

Personer som inte är folkvalda har uppenbarligen ett stort inflytande i viktiga frågor, det handlar om ägande, makt och pengar. Även på lägre nivå än den yttersta finanseliten finns det ett samband mellan pengar och inflytande. En studie genomförd vid Uppsala universitet med data från SOM-institutet visar att höginkomsttagare får mer gehör för sina åsikter än låginkomsttagare. Samtidigt ökar inkomstklyftorna. Oxfams senaste rapport visar att förmögenheten hos Sveriges 46 rikaste personer är större än den hos 8 miljoner svenskar tillsammans.

Civilsamhället är avgörande för demokratin.

Det kan kännas tungt men det är inte omöjligt att påverka. De enda som kan försvara och utöka demokratin är vi som utgör civilsamhället. Styrkeförhållandena kan tyckas väldigt ojämna, men ibland lyckas faktiskt en opinion åstadkomma förändring. Här är några exempel:

I våras fick människor till slut nog av regeringens (och delar av oppositionens) utvisningshysteri. När tonåringar som vuxit upp i Sverige tvingas iväg till länder de saknar anknytning till och när bebisar och småbarn med funktionshinder kastas ut, då gick det för långt och regeringen tvingades till vissa eftergifter.

När det finska företaget Neova ville bryta torv på Grimsås mosse bjöd ortsbör och aktivister från Återställ Våtmarker motstånd. Efter en flerårig kamp, som bland annat lett till flera åtal mot aktivister, har ett beslut från länsstyrelsen stoppat torvbrytningen. Inget är helt klart, ärendet kan föras upp till en högre nivå, men Återställ Våtmarker betraktar det som en viktig delseger. Och ingen kan förneka att Återställ Våtmarker lyckats sätta frågan om våtmarker och torvbrytning på dagordningen.

Svenskt skogsbruk har länge kritiserats av miljöorganisationer. Det senaste åren har speciellt skogsbolaget SCA - som avverkar skogar med höga naturvärden och hotade arter och utan att ta hänsyn till samernas rennärning - fått utstå hård kritik. Företaget, som gärna framställer sitt skogsbruk som hållbart, belönades förra året med Jordens Vänners greenwashpris. Även andra miljöorganisationer har drivit riktade kampanjer mot SCA och nu har tre stora internationella företag, Zalando, Nestlé och L'Oréal beslutat att sluta köpa in material till sina förpackningar från SCA.

Vill vi ha kvar vår demokrati behöver vi bli aktiva demokratiska medborgare. I september har vi möjlighet att lägga vår röst på det parti vi anser bäst lämpat att leda Sverige. Resten av året behöver vi kämpa både för vad som ska rymmas i den politiken och för att den rösten faktiskt ska ha någon betydelse.

Författare: Elisabeth Holm

Från Amazonas till Göteborg: kritik mot Volvo och krav på förändring

I början av april, i samband med Volvo Groups årsstämma, besökte representanter från Amazonas civilsamhälle Göteborg för att rikta kritik mot företaget och lyfta kampen för klimaträttvisa och urfolks självbestämmande. Under deras vecka i Sverige deltog vi i flera av deras aktiviteter och välkomnade dem till Jordens Vänners kansli. Vi passade också på att ställa några frågor. Vi har pratat med Sila Mesquita och Jonas Mura om deras arbete, utmaningarna i regionen och kampen för inflytande.

Vad är GTA, och vilka är ni som är här och representerar nätverket?

GTA står för Grupo de Trabalho Amazônico (ungefär "arbetsgruppen för Amazonas") och samlar omkring 400 organisationer i den brasilianska Amazonasregionen. Nätverket representerar bland annat urfolk, quilombolas, småbrukare, skogsbrukare och fiskare. Vi som är här i Göteborg är Sila Mesquita, ordförande för GTA och Jonas Mura, hövding för urfolksgruppen Mura. Vi representerar urfolksgrupperna Apurinã och Mura från delstaten Amazonas.

Hur kommer det sig att ni besöker Göteborg?

Vi är här under Volvos Groups årsstämma för att påpeka hur Volvo, trots sin grönmålade kommunikation, fortsätter att tillverka och exportera dieseldrivna lastbilar, och hur detta påverkar våra lokalsamhällen negativt. Utöver att grönmåla bedriver Volvo i flera länder utanför Europa aktiv lobbying för försvagade lagkrav för fordonsindustrin, vilket vi också vill lyfta. Under de här dagarna deltar vi ett panelsamtal, i en manifestation utanför Volvos årsmöte och i ett samtal här på Jordens Vänners kansli.

Vår partnerorganisation, Kanindé, är också med i nätverket GTA. Hur har ni arbetat tillsammans med dem?

Vi har ett väldigt nära samarbete med Kanindé! Neidinha Suruí, som leder Kanindé, sitter i GTA:s styrelse och är en viktig kraft i nätverket. Neidinha är också en stor förebild för många av oss - i flera decennier har hon arbetat outtröttligt för urfolkens självbestämmande, och för att kvinnor ska ha verkligt inflytande i politiken och inom organisationerna. Kanindé har också haft en viktig roll i att stötta mindre medlemsorganisationer. Bland annat var de väldigt avgörande för att mobilisera resurser och deltagare till Folkets Toppmöte (a Cúpula dos Povos) under klimattoppmötet COP30, som skedde i Belem i Brasilien hösten 2025.

Berätta mer om a Cúpula dos Povos (folkets toppmöte) och a Embaixada dos Povos (folkets ambassad).

A Cúpula dos Povos (ungefär: Folkets toppmöte) var ett alternativt klimattoppmöte under COP30, där olika sociala rörelser, urfolksgrupper och civilsamhällesorganisationer samlades för att diskutera miljö- och klimaträttvisa och formulera egna lösningar och visioner. Medan det officiella COP30-mötet till stor

del kapats av marknadskrafter och regeringar som vill vara en bromskloss i omställningen, var Cúpula dos Povos en plats för att lyssna, dela och formulera gemensamma krav. Härifrån krävde man att klimatomställningens lösningar inte ska få formuleras av korrupta regeringar och transnationella företag, utan av de som berörs av klimatkrisen. A Embaixada dos Povos - folkets ambassad - var en fysisk och symbolisk mötesplats mitt i Belém som uppstod som en del av folkets klimattoppmöte, en plats för att samlas, drömma och visionera tillsammans.

Vilka är de största utmaningarna i Amazonas idag?

En av de absolut största utmaningarna är den fortsatta avskogningen och exploateringen av naturresurser - både gruvor, oljeutvinning och storskaligt jordbruk. Människor som gör motstånd mot att detta får ofta utstå hot. Det händer att de mördas, eller anklagas för att hålla på med kriminell verksamhet. Företagen, ofta utländska företag, har enorm makt och inflytande i regionen. Vi driver nu en kampanj för ett fossilfritt Amazonas - både i transporter och i utvinning. Men vi har lång väg kvar att gå. Olje- och fordonsindustrin har en sådan enorm makt. Generellt arbetar vi som nätverk mycket för att stärka Amazonasregionens möjlighet till självbestämmande. Regionens utveckling ska utgå från lokalbefolkningens behov, inte globala marknader.

1 oktober är det val i Brasilien - hur mobiliserar ni inför det?

I Brasilien är både Amazonasregionen och urfolken kraftigt underrepresenterade politiskt. För oss handlar mobiliseringen inför valet om inflytande. Genom GTA samlar vi organisationer och lokalsamhällen i Amazonas för att stärka deras möjligheter att påverka beslut. Vårt främsta krav är att de som lever i Amazonas - urfolk och traditionella samhällen - ska ha verkligt inflytande över sina territorier, inte bara bli hörda utan också vara med och fatta besluten. Regeringen under Luiz Inácio Lula da Silva har varit bättre än Jair Bolsonaro, men exploateringen av Amazonas och bristen på politiskt inflytande kvarstår. Nu är det dags för förändring!

Vi tackar Sila och Jonas för samtalet, för besöket på vårt kansli och för dagarna tillsammans i Göteborg - och inte minst för deras viktiga arbete!

Författare: Jorunn Hellman

Bild: Sunrise Movement

Illustration: Tilda Moberg

Vi lyfter outtröttligt våra frågor – även när det är obekvämt

Jorunn Hellman arbetar som projektsamordnare för Jordens Vänners internationella samarbeten. Miljötidningen har träffat henne på Jordens Vänners kansli och ställt några frågor på temat demokrati.

Är demokrati ett tema som kommer upp i länderna där våra partnerorganisationer är verksamma?

“Ja, jättemycket, och på olika sätt.” svarar Jorunn. “Samverkansprojektet med ATALC administrerades förut av medlemsorganisationen i El Salvador. Sedan i år görs det istället av medlemsorganisationen i Costa Rica eftersom handlingsutrymmet i El Salvador har minskat de senaste åren, med en regering som blir allt mer auktoritär. Presidenten Nayib Bukele är demokratiskt vald och blev för två år sedan omvald med stor majoritet. Han har alltså folkets stöd. Samtidigt har han drivit igenom en ändring i konstitutionen för att kunna sitta kvar längre tid vid makten, och har fängslat tiotusentals människor i fängelse utan rättegång. Det pågår omfattande och systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter i El Salvador, vilket i hög grad drabbar aktivister och journalister.”

Är det alltså bättre i Costa Rica?

“Än så länge är här civilsamhället mycket större handlingsutrymme. Också i Costa Rica sker en demokratisk tillbakagång just nu, men på ett lite mer subtilt sätt, lite som i Sverige kanske.”

Jorunn funderar en stund och lägger sedan till: “Många av våra partnerorganisationer verkar i en miljö där representanter för civilsamhälle hotas och misstänkliggörs. Det är med ett sånt enormt mod som de gör det de gör. Det ser förstås olika ut i olika länder och kontexter, men många upplever att engagemanget inte är särskilt valbart. Det är en kamp som handlar om möjligheten till ett värdigt liv.”

Jordens Vänners samarbete med organisationer i Latinamerika

Jordens Vänner har haft samarbeten med olika organisationer i Latinamerika i över 30 år. Dessa organisationer är urfolksorganisationer, småbondeorganisationer och miljöorganisationer, som precis som Jordens Vänner arbetar lokalt, styrs demokratiskt och har uppstått ur gräsrotsorganisering. Partnerskapen bygger på långa relationer, nära samarbete och stor ömsesidig tillit – de lokala organisationerna har mycket frihet och självbestämmande i hur de vill använda projektmedlen. De tar fram arbetsplaner utifrån sina egna behov, medan Jordens Vänner stöttar med det administrativa arbetet.

I dagsläget finns våra partnerorganisationer, som vi väljer att kalla dem, i följande länder: Colombia, Brasilien, Ecuador och Guatemala. Numera samarbetar vi även med ATALC, som är en sammanslutning av Jordens Vännerorganisationer i Latinamerika. Till alla dessa vidareförmedlar Jordens Vänner svenska biståndsmedel, som vi tilldelats av Sida. Samarbetet sträcker sig dock mycket längre än till ekonomiska transaktioner, utan är partnerskap där vi tillsammans verkar för en rättvis samhällsutveckling, lokalt och globalt.

Hur märker våra partnerorganisationer av den här repressiva miljön?

“I Ecuador har det de senaste decennierna varit politiskt stabilt, men nu går utvecklingen snabbt åt fel håll. De senaste åren har landet upplevt en dramatisk våldsvåg med koppling till både droghandel och annan illegal verksamhet, som i sin tur har att göra och med omvärldens ekonomiska intressen i kokain, mineraler, olja och kött. I Ecuador har det ökade våldet tyvärr legitimerat en ”hård” och repressiv politik – det ska vara ordning och reda till vilket pris som helst. Det är den typen av politik som vinner mycket röster, och nu har de en högerregering som har slagit hårt mot vår partnerorganisation UDAPT.”

Jorunn berättar att den ecuadorianska regeringen har baktalat UDAPT offentligt, och att de under en period fick sina bankkonton frysta. UDAPT representerar de 30 000 personer som drabbats av det amerikanska oljebolaget Chevrons lika omfattande som förödande oljeutsläpp ecuadorianska Amazonasregionen. Den tidigare energioch gruvministern Fernando Santos Alvite hade tidigare jobbat på Chevron. “Det finns ett starkt politiskt förtryck av kritiska röster som hämmar demokratin.”

Colombia är det land där flest miljö- och människorättsaktivister mördas.

Det är som värst när det är valår.

Källa: <https://english.elpais.com/international/2024-03-06/colombia-the-deadliest-country-in-the-americas-for-human-rights-defenders.html>

Jorunn går vidare till Colombia, som har sin första vänsterregering någonsin: “Idag är företrädare från civilsamhället representerade i regeringen, och den politiska makten har större folklig representation än nånsin. Detta har på vissa sätt inneburit en politisk vår för civilsamhället och de sociala rörelserna som tidigare hållits utanför de politiska besluten. Dessa inkluderar bland annat småbönder, kvinnorättsrörelser, hbtq-personer och afrocolombianers rörelser. I Colombia är det dock val i år, och inför valet har våldet och den politiska förföljelsen ökat i landet. En presidentkandidat från högersidan blev mördad hösten 2025, och många väpnade grupper hotar politiska företrädare i syfte att tysta kritiska röster.”

Jorunn berättar vidare om läget i Brasilien, som för närvarande har ett socialdemokratiskt styre: “Vår partnerorganisation Kanindé tycker att saker är mycket bättre med Lula da Silvas regering än med Jair Bolsonaro, som bedrev en högerextrem politik med förföljelse av urfolksgrupper och uppmaningar om att öka avskogningen i Amazonas. De är dock ändå kritiska till den nuvarande politiken och till Lulas kapitalistiska syn på utveckling. För honom är det viktigt att människor får mat på bordet. Han vill bryta fattigdomen och för att finansiera sina stora sociala satsningar och den ”gröna omställningen” förespråkar han utökad oljeutvinning i Amazonas och utanför Brasiliens kust. I Brasilien ifrågasätter många miljö- och urfolksorganisationer denna linjära syn på utveckling.

Det är förstås ett gott mål att minska fattigdomen, men från vår partnerorganisations sida är man starkt kritisk till medlen. Generellt i Brasilien finns det en extremt liten representation av urfolk i den politiska rummen, och även afrobrasilianska invånare är väldigt underrepresenterade i regering och parlament. Det är tydligt att detta också följer socioekonomiska mönster, eftersom det också är urfolksgrupper och afrobrasilianska invånare som har minst tillgång till ekonomiska resurser och andra medel som ger makt och inflytande.”

Vad känner du att vi från Jordens Vänner är med och bidrar med?

“Att vi så outtröttligt fortsätter att organisera oss tillsammans med våra partners, mobiliserar och lyfter våra frågor, även när det är obekvämt. Både Jordens Vänner här i Sverige, och våra partnerorganisationer i Latinamerika fortsätter att ha det politiska modet att påminna om att det finns alternativ till den nuvarande politiken och att vi inte kan ta våra rättigheter för givna. Det tänker jag är sättet man bygger demokrati på. Det ställs på sin spets när det är valår men demokrati byggs varje dag och varje år.

”Det ställs på sin spets när det är valår men demokrati byggs varje dag och varje år.”

Författare: Tineska Carlesson Magalhães
Bild: Jorunn Hellman

Vulkaner, insekter och hela ekosystem. Runtom i världen har alla möjliga olika delar av naturen faktiskt fått juridiska rättigheter. Gör kvisset och lär dig mer om dessa ovärderliga delar av vår värld, och de rättigheter som de numera har! ELLER ... och lär dig mer om vilka dessa är!

1. Vilken blev den första insekten att få juridiska rättigheter (2025)?

- a) Nyckelpigan coccinellidae
- b) Det gaddlösa biet
- c) Tundrahamlan

2. Vilka var först i världen med att erkänna naturens rättigheter (2006)?

- a) Det lokala styret i kommunen Tamaqua Borough i Pennsylvania
- b) Det lokala styret i regionen Taranki i Nya Zeeland
- c) Europeiska unionen

3. År 2008 skrev Ecuador in Moder Jords rättigheter i sin nationella konstitution. Hur benämns Moder Jord i konstitutionen?

- a) Madre Tierra
- b) Pachamama
- c) La Natureza

4. Vilket blev det första europeiska ekosystemet att få juridiska rättigheter (2022)?

- a) Nationalparken Bayrischer Wald i Tyskland
- b) Träskområdet Biebrzadalen i Polen
- c) Saltvattenlagunen Mar Menor i Spanien

5. Vilket år tilldelades den vilande vulkanen Taranaki i Nya Zeeland status som juridisk person?

- a) 1988
- b) 2003
- c) 2025

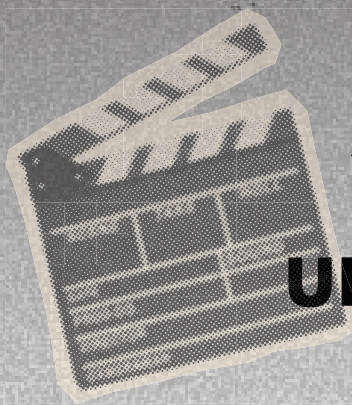
6. Vem eller vilka beslutade år 2018 att Amazonas regnskog är ett juridiskt subjekt, och därmed berättigad till skydd, bevarande, underhåll och restaurering?

- a) FN
- b) Brasiliens nationalkongress
- c) World Economic Forum

Rätt svar finns på tidningens sista sida.

Författare: Tineska Carlsson Magalhães

Strejkarna – en film om ungdomar som tog ansvar

I augusti 2018 satte sig en skolflicka framför riksdagshuset med en skylt med texten Skolstrejk för klimatet. Efterhand anslöt sig fler ungdomar och rörelsen Fridays For Future bildades. I sju år följde Helena Molin aktivisterna. Det resulterade i en dokumentärfilm med namnet Strejkarna. Elisabeth Holm har sett filmen.

Den 13 maj arrangerade dokumentärfilmklubben Doc Lounge en helkväll på Skeppet i Göteborg med visning av filmen. Flera av aktivisterna och filmmakarna gästade visningen. Kvällen inleddes med väcker musik av gruppen Våra Liv, ett passande namn då det ju är just om våra liv klimatkampen handlar. Filmvisningen började efter några inledande ord av regissören Helena Molin.

Helena Molin gick en filmutbildning på Biskops Arnö vid den tid då Greta Thunberg inledde sin klimatstrejk. Snart kom fler ungdomar och deltog men det var Greta som fick all uppmärksamhet från pressen. Helena började bli nyfiken även på de andra, på kollektivet som utgjorde Fridays for Future. En dag tog hon sin kamera, åkte till Stockholm, sökte upp skolstrejkarna och frågade om hon fick filma.

Det fick hon. Resultatet blev en innerlig film om ett gäng unga människor som tar ansvar för sin egen och hela mänsklighetens framtid. Filmen spänner från de första trevande skolstrejkerna till hur Fridays For Future bildades och rörelsen spreds över hela världen, från euforin över massdemonstrationerna till besvikelsen över maktens och vuxenvärldens svek. Trots alla fina ord, alla politiker som ville ta selfies med aktivisterna, och Gretas hyllade framträdanden i FN och andra internationella sammanhang, hände i stort sett inget ingenting när det gällde att minska utsläppen. Aktivisterna började ifrågasätta sig själva, hade de gjort tillräckligt och på rätt sätt? De började pröva andra metoder, som civil olydnad. Filmen låter oss komma aktivisterna in på livet och ta del av deras glädjeämnen och deras frustration och den speciella sorts gemenskap som kan växa fram när man kämpar för samma sak.

Två saker slog mig när jag såg filmen. Dels hur unga de faktiskt var när de drog igång den här världsomspännande folkrörelsen, de gick fortfarande i grundskolan. Och att de var så otroligt kompetenta! De organiserade sig och planerade små och stora aktioner som om de aldrig sysslat med något annat i hela sina liv. De skaffade sig kunskaper och debatterade med makthavare, alltid sakligt och med utgångspunkt från vetenskapen.

Efter filmvisningen blev det paneldiskussion och frågestund med aktivister från filmen, filmskapare och en klimatpsykolog. Allvaret låg tungt över lokalen, men stämningen lättades upp av Andreas Magnusson som på ett livfullt sätt berättade anekdoter om sin väg in i klimataktivismen. Han passade också på att ge alla som hittills inte engagerat sig en bildlig spark i baken. Dags att sluta upp i klimatkampen! Han fick medhåll av Greta Thunberg, det finns en plats för alla, menade de båda. Aktivism innebär inte bara att gå ut på gatorna utan till ännu större del att delta på zoom-möten och att skriva dokument. Till exempel gör en person som skriver anteckningar om vad man kommer fram till på möten en värdefull insats. Alla behöver inte heller vara insatta i minsta detalj i klimatforskningen, framhöll aktivisten Anton Örtell, som själv ägnar timmar åt att sätta sig in i IPCC-rapporter.

Innan den långa kvällen gick mot sitt slut hann klimatpsykologen Frida Hylander berätta om vad en klimatpsykolog sysslar med (vilket kan vara värt en egen artikel en annan gång) och regissören Helena Molin beskriva hur mötet med de unga aktivisterna påverkat hennes liv.

Filmen har efter en rad förhandsvisningar gått upp på biografer runt om i landet. När detta läses har den kanske försvunnit från tablåerna, men enligt uppgift ska den visas på SVT två veckor innan valet. Men det blir en förkortad version, så om du har möjlighet att se den på bio så gör det!

Författare: Elisabeth Holm
Bild: Madelen Ödman

En jord

Vi är ju alla sammanlänkade med
och beroende av jorden
ändå väljer så många
att leva sitt liv som att det
inte längre kan finnas en framtid.

De som hör sanningen
men inte lyssnar och inget gör
vill jag ska förstå att de saknas
bland oss som kämpar för dem också
och att det är bråttom.

Där floder av människor flyter samman
finns tid för ansvar,
förändring, hopp och tro.

Kanske vi kan skapa en värld
där mark, djur, skogen,
mänsklighet, växter och planeten
kallas heliga av fler.

Vi vet vad som är rätt
för vi är en del av lösningen,
och måste våga vara obekväma
för att tillsammans göra skillnad.

Låt din hand ta en annan.
Vår tid ska bli ihågkommen än i århundraden.
Tänk att vi valde att vara just här just nu.

Dikt & Bild: Rebecca Persson

Svar på kviset om naturens rättigheter
på sidan 24

Rätt svar: 1 b) Det gaddlösa biet, 2 a)
Det lokala styret i kommunen Tamaqua
Borough i Pennsylvania, 3 b) Pachama-
ma, 4 c) Saltvattenlagunen Mar Menor
i Spanien, 5 c) 2025, 6 a) Colombias
högsta domstol.

